

Молодіжна політика:

проблеми та перспективи

Випуск ІХ

**Дрогобич-Легниця
2019**

**DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
THE WITELON STATE UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
IN LEGNICA**

**YOUTH POLICY:
PROBLEMS AND PROSPECTS**

NUMBER 9

**Drohobych – Legnica
2019**

**ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА ІМЕНІ ВІТЕЛОНА
У ЛЕГНИЦІ**

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ВИПУСК 9

*Дрогобич – Легниця
2019*

УДК 316.346.32-053.6+159.992.8(082)

М-754

Редакційна колегія:

проф. **Світлана Щудло**, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (**відповідальний редактор**);

доц. **Оксана Зелена**, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка;

докт. **Беата Скварек**, Вища професійна школа імені Вітелона в Легниці.

Молодіжна політика : проблеми та перспективи: збірник наукових праць / Ред. С. Щудло. – Дрогобич – Лєниця: «Трек ЛТД», 2019. – Вип. 9 . – 204 с.

Youth policy : problems and prospects: / Red. S. Shchudlo,. – Drohobych – Legnica: «Trek LTD», 2019. – Nr 9. – 204 s.

Пропонована праця є спільним українсько-польським науковим проектом. Збірник наукових праць «Молодіжна політика: проблеми та перспективи» (випуск 9), сформований на матеріалах виступів учасників II-ї Міжнародної наукової конференції «Суспільно-правові аспекти виховання у XXI столітті. Загрози, сподівання, виклики» (28 – 29 жовтня 2019 р., Дрогобич). Тематика збірника має міждисциплінарний характер, охоплює широке коло питань, які згруповано у два розділи – «Освіта як простір соціалізації та безпеки» та «Виховання молоді в дусі справедливості, верховенства права та миру».

Збірник адресований управлінцям, науковцям, молоді.

ISBN I 978-617-7263-75-2

Рецензенти:

Проф. **Яна Зоська**, доктор соціологічних наук, Класичний приватний університет;

Проф. **Надія Скотна**, доктор філософських наук, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол №9 від 19. 09. 2019 року).

Адреса редакційної колегії:

82100, Львівська обл., м. Дрогобич, вул. Івана Франка 36, каб. 7, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, кафедра правознавства, соціології та політології. **Тел.**(03-244)-3-81-44, **e-mail:**kpspddpu@gmail.com.

© ДДПУ, 2019

© Автори статей

Світлана Щудло,
доктор соціологічних наук, професор,
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка,
Оксана Заболотна,
доктор педагогічних наук, професор,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
Тетяна Медіна,
кандидат соціологічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

МОВА ЯК ЧИННИК САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ У МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

У статті представлені окремі результати реалізованого авторами у травні – листопаді 2018 року дослідницького проекту «Сприяння міжкультурному діалогу щодо вивчення української мови представниками національних меншин у Чернівецькій області» у рамках проекту «Просування реформ в регіони» Інституту економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) та «Європейської правди» за сприяння Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження». На основі результатів глибоких інтерв'ю у статті зосереджено увагу на оцінці ролі української мови в реалізації життєвих стратегій молодими представниками румунського етносу, які компактно проживають в Чернівецькій області.

Ключові слова: освіта, реформа освіти, національні меншини, мова навчання національних меншин, життєві стратегії

Успішність реалізації життєвих стратегій випускниками шкіл значною мірою визначається здобутими на шкільній лаві знаннями та компетентностями. Чи не ключове місце серед необхідних сучасній молодій людині компетентностей посідають комунікативні. Вільне володіння іноземною мовою стає одним з пріоритетів реалізації реформи середньої освіти. Однак набуття цих компетентностей набуває іншого звучання, коли мова йде про представників національних меншин. Це яскраво проявляється в Чернівецькій області України, для якої характерна багатокультурна специфіка [1]. У цьому регіоні компактно проживають румунська та молдавська національні меншини. Для представників цих меншин українська мова є нерідною і має вивчатися в школі як друга мова [2, р. 61]. Тобто перед молодими людьми постає завдання, поряд з рідною мовою, оволодіти другою мовою, якою є державна українська, і засвоїти іноземну мову. Статус мови навчання знайшов врегулювання у новому Законі України «Про освіту», а саме Статті 7 цього закону [3].

Прийняття Статті 7 Закону України «Про освіту» мало на меті підвищити якість знань української мови серед представників національних меншин. Однак цей крок викликав амбівалентні реакції у представників

різних груп, навіть спротив деяких членів угорської та румунської громади України.

З метою пошуку діалогу між різними суб'єктами освіти Українська асоціація дослідників освіти, маючи значний дослідницький досвід з питань освітньої реформи, включилася в дослідницький проект «Сприяння міжкультурному діалогу щодо вивчення української мови представниками національних меншин у Чернівецькій області», який був складовою проекту «Просування реформ в регіони», що реалізовувався Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій і «Європейською правдою» за сприяння Європейського Союзу й Міжнародного фонду «Відродження».

Життєві стратегії розкривають свій зміст в конкретних життєвих ситуаціях, пов'язаних з вибором. Ключовим вибором стає професійний вибір молоді, який безпосередньо залежить від соціально-економічних умов розвитку регіону, породжуючи численні соціальні проблеми в життєдіяльності молоді. Стагнація економіки Буковини, застійне безробіття викликають невизначеність у життєвих планах молоді. З одного боку, молоді люди спостерігають за масовими процесами зовнішньої трудової міграції, якими охоплені всі вікові групи. З іншого боку, соціалізація в умовах освітньої системи орієнтує на отримання вищої освіти, яка не гарантує роботи за фахом. Молодь з числа національних меншин перебуває у ситуації ще більшої амбівалентності. Мультилінгвальний простір, в якому вона знаходиться, з одного боку сприяє засвоєнню мов сусіднього етносу, з іншого боку вмикає механізм протидії асиміляційним процесам. Невисока якість знань з української мови, яку демонструють випускники шкіл з румунською мовою навчання, породила ідею, згідно якої рівень знання української мови є для частини румунської молоді тим бар'єром, який ускладнює їх соціалізаційні процеси, обмежує їх можливості в плані професійної реалізації та кар'єрного зростання і сприяє посиленню їх міграційної мобільності в напрямку еміграції. Перевірка цієї гіпотези дозволить привернути увагу суб'єктів освітнього процесу, політиків, представників національно-культурних товариств до проблеми інтеграції національних меншин не тільки до освітнього простору України, але й до інших сфер функціонування українського суспільства.

Зазначена в назві проблема привертає увагу дослідників різних галузей знань – соціологів, істориків, педагогів, політологів, географів. Зокрема, праця Ю. Тищенко [4] присвячена аналізу основних викликів в освітній сфері в Закарпатті після ухвалення Закону України «Про освіту». А в статті С. Черничко [5] розглядаються проблемні питання викладання української мови як державної у загальноосвітніх навчальних закладах з угорською мовою навчання Закарпатської області.

Варто згадати також статтю Т. Медіної та Н. Варги [6], в якій основний акцент робиться на дослідженні мотивів отримання вищої освіти та еміграційних орієнтацій випускників сільських національних шкіл пограничних районів Закарпатської та Чернівецької областей. Використання

якісного методу (зокрема, методу фокус-груп) дозволило з'ясувати, що «отримання низьких балів із ЗНО і зниження шансів вступити на бюджетну форму навчання спричиняє відтік частини випускників до закордонних закладів вищої освіти» [6].

Окреме монографічне дослідження авторів статті [7] присвячене соціологічному аналізу мовного питання в Чернівецькій області.

Метою статті є з'ясування ролі української мови в реалізації життєвих планів румуномовної молоді Чернівецької області (з точки зору різних суб'єктів освітнього процесу).

У статті використані результати 70 глибинних інтерв'ю, проведених авторами у період з 23 травня по 23 липня 2018 року за наданим ІЕД інструментарієм. Гайди глибинних інтерв'ю містили питання, пов'язані з оцінкою якості викладання української мови, ставленням до мовної політики в освітній сфері та оцінками статті 7 Закону «Про освіту», заходів налагодження діалогу з представниками національних меншин щодо мовного питання в освіті.

Учасниками інтерв'ю стали респонденти, які проживають або/та працюють у двох румуномовних районах Чернівецької області – Герцаївському та Новоселицькому, а також у місті Чернівці. До вибірки були включені представники цільових груп проекту – освітяни (керівники районних відділів освіти, директори та вчителі шкіл, викладачі інших закладів середньої освіти з румунською та українською мовою викладання), учні-старшокласники та їхні батьки, представники політичних партій та громадських організацій, а також національно-культурних товариств. Опитування було проведено з дотриманням етичних дослідницьких стандартів.

Одним із завдань дослідження була перевірка поширеної в ЗМІ думки про збільшення можливостей вступу до закладів вищої освіти і, відповідно, життєвих шансів випускників шкіл з румунською мовою викладання внаслідок переходу на українську мову викладання більшості предметів. З цією метою респондентам задавалося питання: «На Вашу думку, чи точним є припущення, що перехід на українську мову викладання більшості предметів в національних школах підвищує/обмежує можливості вступу до закладів вищої освіти України випускників національних шкіл та, відповідно, покращує/знижує їх життєві шанси?» Наведемо точку зору представників різних цільових груп.

Освітяни досить одностайно вважають, що зайвих знань не буває, належний рівень знання державної мови тільки додає людині плюсів у житті:

«Так, їм буде легше в Україні і повсюду спілкуватись. Обов'язково треба знати» (О-ВІІ-Р-2). «Знання мови ніколи не заважає, воно дійсно збільшує можливості для людини» (О-КІІ-Р-4). «Знання будь-якої мови, крім рідної, збільшує шанси для самореалізації, а збільшення кількості предметів на українській мові полегшить дітям можливості вступити до ВНЗ» (О-

ВІП-Р-3). *«Певна річ, тому що подолають мовний бар'єр, розуміння, їм буде набагато простіше спілкуватися, здобувати і розуміти» (О-ВУМ-Р-4)¹.*

Частина учасників глибинних інтерв'ю з групи освітян вважає, що якщо учень не бажає, то він не буде вчитися і рідною мовою, у будь-якій справі головне – це бажання: *«Немає мотивації у дітей до вивчення мови. Вони все рівно знають, що для життя і для вступу їм треба румунська» (О-КШ-У-3).* *«Тут впливає фактор бажання навчатися» (О-КШ-У-4).* *«Викладач може бути прекрасний, може викладати чудово, але діти не хочуть цього взяти» (О-КШ-У-5).* *«Немає мотивації до навчання тих дітей, що не хочуть навчатися» (О-КШ-Р-1).* *«Учні самі винуваті, у них нема інтересу до цього» (О-ВІП-Р-2).* *«Не, якість викладання нормальна, діти не хочуть, їм не потрібні ці знання, не потрібні. Вони ідуть в бригади на стройки і мають гроші, не хочуть» (О-ВІП-Р-6).* *«Я так не думаю, хто хоче – він сам добивається, наші вчителі з красним дипломом закінчили університет, вчилися на румунській, але там в університеті все добре було, хто хоче вчитися - то не має проблем. Їм не потрібні ці знання, не потрібні. Вони йдуть в бригади на стройки і мають гроші (по 500 грн на день), не хочуть вчитися» (О-ВІП-Р-6).* *«Можна перевести хоч усі предмети на українську мову, але якщо дитина не зацікавлена у вивченні цієї мови, то вона її не вивчить» (У-УСК-У-1).* *«Я не думаю, що причина в українській мові. Це просто неконкурентноспроможність, відірваність нашої освіти від ринку праці. Відсутність мотивації» (У-Б-У-2).*

Третя група освітян вважає, що мотивація вивчення української мови прив'язана до того, що населення не бачить перспектив, а молодь навіть більше, ніж старші, орієнтована на виїзд за кордон:

«Учень, який зацікавлений у подальшому працювати за кордоном, він не буде зацікавлений у вивченні української мови» (О-КШ-У-4). *«Все залежить не від того, чи володіє людина мовою, чи не володіє. Чи є перспектива в державі. Все залежить від економічного рівня і розвитку держави. Якщо держава дає перспективи, то учень вивчить українську мову» (О-КШ-У-5).* *«Але діти не хочуть вивчати. Якби була мотивація тут жити – навчалися би тут» (О-КШ-Р-4).* *«Але, якщо хочеш посприяти, щоб вони лишилися тут, незалежно чи це румуни, чи українці, то створи їм умови, щоб вони реалізувались після» (О-ВІП-Р-1).* *«Знаєте, якщо держава нормальна, все добре в державі, то людина пишається цим, а коли людина розуміє після 10-11 класу, що треба вчити польську чи якусь європейську мову, щоб вона поїхала заробити, то більше води, звісно» (О-ВІП-У-1).* *«Є в нас діти, які кожного року поступають вчитись у Румунію» (О-ВІП-Р-4).* *«То есть, если человек хочет остаться и работать в Украине, то он сможет выучить украинский язык, потому что тут все так говорят и это невозможно.*

¹Кодування учасників глибинних інтерв'ю: О – освітяни (керівники закладів освіти, учителі), У – учні, Г – громада (представники політичних партій, громадських організацій, національно-культурних товариств). У цитатах збережена мова учасників дослідження.

Человек может уехать за границу, не зная языка и там его выучить. Тут вопрос был в языке или в качестве жизни» (У-УСК-Р-4). «Ті, хто бажає їхати за кордон, їдуть не через незнання української мови, а в пошуках кращого життя, бо тут немає роботи або вона низькооплачувана» (У-Б-Р-3).

Деякі учасники інтерв'ю з групи освітян вважають, що майбутнього в Україні не бачать передовсім батьки:

«Все залежить від економічного рівня і розвитку держави. Якщо держава дає перспективи, то учень вивчить українську мову. Він оволодіє нею. Якщо він не бачить у ній перспективи, то давай годин стільки, хоч з I класу, хоч з садочку. Батьки не бачать. У першу чергу. Батьки не бачать в українській мові перспектив і ніхто її вчити не буде» (0-КШ-У-5). «Якщо в родині не розуміють або не планують пов'язувати майбутнє з державою, адесь є якісь орієнтири на Румунію, то є просто несприйняття» (О-ВУМ-Р-4).). «Был случай, что один мальчик говорил: зачем мне аттестат? Мой отец работает строителем в Москве и брат мой тоже. Я тоже хочу туда уехать» (У-УСК-Р-6).

Серед учасників глибинних інтерв'ю з групи учнів і студентів ніхто не заперечував важливості знання української мови в досягненні життєвих успіхів. Як правило, вони пов'язують життєвий успіх з отриманням вищої освіти, якої не здобути без успішного складання ЗНО та навчання в українських закладах вищої освіти:

«Я думаю, так, тому що зараз всі мають здавати ЗНО з української мови. Вони будуть більше знати, наберуть більше балів і будуть мати більше можливостей щоб вступити у вузи» (У-С-5). «Так, це допоможе, бо далі все на українській мові» (У-УСК-Р-6). «Напевно, так, тому що цей диплом про вищу освіту дає якийсь статус людині» (У-С-2). «Завжди добре знати більше мов. Залежно де вони планують майбутнє. Якщо вони планують жити в Україні, думаю так. Тому що їм буде набагато простіше. Навіть магазини, якісь державні органи, у будь-якому випадку їм треба буде звертатися до юридичної сторони, захочуть займатись підприємництвом» (У-С-3).

Як видно з вищенаведених цитат, знання української мови необхідне не тільки для отримання диплома, воно, на думку респондентів, корисне в багатьох аспектах життя, в тому числі й для працевлаштування. Водночас, учні у своїх інтерв'ю повторили думку освітян про те, що лише мотивація визначає бажання навчатися взагалі, а через це і впливати на життєві шанси:

«Можливо, покращить, дійсно. Але, тим не менш, залежить від шляху, який обирає собі учень. Якщо він, наприклад, не бачить себе в Україні, то йому більше потрібна мова, яка використовується за кордоном, тобто це зрозуміло. Але, тим не менш, якщо ми живемо в Україні, то ми маємо розуміти, що українська мова нам потрібна. Без неї ми нікуди. (Інтерв'юер: То шанси не залежать від мови навчання?) Я не думаю. Головне, щоб людина була людиною» (У-УСК-У-2).

Ще одна цитата з інтерв'ю з ученицею школи з українською мовою навчання також підтвердила думку про важливість зацікавлення у вивченні української мови:

«Я вважаю, що це не так, тому що можна перевести хоч усі предмети на українську мову, але якщо дитина не зацікавлена у вивченні цієї мови, то вона її не вивчить. Але, якщо, наприклад, дитина хоче вступити у вищий навчальний заклад, вона хоче проживати у цій країні, вона може вивчити мову за рік, за два і здати добре ЗНО і жити в цій країні без якихось проблем» (У-УСК-У-1).

Взагалі питання життєвих шансів є спірним, кожен сприймає життєвий успіх по-своєму. Організатори дослідження пов'язували життєвий успіх із вищою освітою, яка відкриває більші можливості до соціального просування. Водночас, відповіді одного з випускників школи з румунською мовою навчання примушують подивитися на проблему з іншого боку:

«Жизненные шансы сложно говорить, потому что есть примеры даже. Но, повысит ли поступление у нас, то есть сдачу ЗНО, то, думаю да. (Интерв'юер: А жизненные шансы не связаны с образованием?) Жизненные шансы с образованием? Тут как кому повезет. То есть, например, ты можешь стать хорошим бизнесменом без высшего образования. Есть миллионы таких случаев. Но без образования ты не станешь врачом или инженером. Это невозможно, если у тебя нету образования» (У-УСК-Р-4).

Представники національно-культурних товариств висловили думку, що необхідність знання української мови повинна бути диференційованою залежно від бажань учня. Кожен сам визначає свою долю, певні професії вимагають знання української мови, а інші – ні:

«Так, але то в залежності де працювати, в органах державної влади – це звісно, але на будівництві чи в якомусь іншому місці – це абсолютно ніхто цього не вимагає» (Г-КТ-1). Інший учасник глибинного інтерв'ю вважає, що українські румуни не бачать в Україні перспектив, тому що *«способы украинской власти интегрировать нас в так сказать украинское общество нас не интересуют. Потому что тут пока общества мы не видим, мы не видим перспективы. Я не вижу, ни видел ни для дочки, ни для сына. У меня половина детей категорически не хотят учить украинский язык. Не хотят и все. Не хотят говорить на украинском языке. (Интерв'юер: А чем они это мотивируют?) Вот этим вот, этим насильем. Потому что мы, взрослые, это понимаем, это говорим, дети всегда воспринимают это чуть-чуть по-другому и чуть-чуть больше, чем мы, это воспринимают» (Г-КТ-6).*

Представники політичних партій вважають, що вивчення української мови збільшує шанси на життєвий успіх, оскільки дає можливість більшого вибору:

«Думаю, так. В принципі покращить. Треба щоб запрацювала ще економіка в Україні. (Знання мови) дає більшу свободу вибору і більший вибір дитині куди вона бажає піти. Якщо вона знає досить добре українську і добре там румунську, угорську, то це дає більше можливостей, скажімо

так, з позиції дитини, будемо з її позиції дивитися. Так що, я думаю, так» (Г-П-2).

Натомість, інша представниця групи «політичні партії» вважає, що знання державної мови не збільшує шансів на життєвий успіх (Г-П-3). Отже, ставлення представників політичних партій неоднозначне.

На оцінки чиновників впливає їх етнічна приналежність. Зокрема, чиновники з румунською етнічністю, які пройшли етап адаптації в закладах освіти з українською мовою викладання, на власному досвіді знають як це важко:

«Вони йдуть у вищі навчальні заклади і мало що там розуміють. З того, що їм там викладають, тим більше, якщо це наукові терміни якісь в предметах, то їм взагалі дуже важко дається. Якщо таку розмовну мову вони ще десь чують кругом в себе, то те, як викладають в навчальних закладах, на мою думку, їм це дуже важко» (О-У-4).

Саме тому, на їх думку, не варто всім знати українську мову на такому рівні, який вимагається від випускників, що мають наміри бути абітурієнтами:

«Скажіть, будь ласка, оце ЗНО потрібно всім? От тому, тій людині, тому хлопцев, і який хоче йти на штукатурку, чи будівельнику - це є норма, це суперові люди! Це є людина суперова, але він не хоче вивчати ні українську, він свою мову не хоче вивчати. Він не хоче писати, він не хоче того читати» (О-У-4).

Однак більшість вважає, що знання додаткової мови розширює можливості, зокрема, в першу чергу впливає на можливість працевлаштування:

«Я думаю, що так, тому що, навіть якщо знають іноземну мову, ну румунську чи молдавську, українську, то все рівно, треба знати, тому що не всі роботодавці румуномовні, і якщо знати і українську мову, то є більше варіантів, більше шансів працевлаштуватися до україномовного роботодавця» (Г-Р-1).

Так само розмірковують і роботодавці. З одного боку, це полегшує життя з багатьох сторін – і в роботі, і в навчанні, в житті в цілому.

«Не всі роботодавці румуномовні, і якщо знати і українську мову, то є більше варіантів, більше шансів працевлаштуватися до україномовного роботодавця»(Г-Р-1).

Незважаючи на це, головне в будь-якій справі – це мотивація:

«Да, я думаю, если они будут знать в совершенстве украинский язык, то им будет легче освоиться в жизни, работать, учиться. Опять же, это все относительно. То есть человек сам не хочет, у него нет четкой мотивации, опять же, которая дается в школе. Но если их в школе сами преподаватели не смотивировали к тому, чтобы выучить украинский язык, почему не смотивированы они, потому что их тоже заставляют из-под палки учить украинский язык. Это идеология» (Г-Р-2).

Отже, зростання рівня життя в Україні може позначитись на побудові життєвих стратегій молоді, оскільки можливість працевлаштування та гідна оплата праці є тим фактором, який сприятиме зменшенню міграційної мобільності молоді:

«Має бути обов'язково забезпечення роботою, якісь пільги роботодавцям, щоб зріс сам рівень життя у нас в Україні, відповідно, люди будуть тягнутися до тої держави, в якій вони живуть (О-КШ-У4).

У такому разі представники національних меншин будуть прагнути краще опанувати українську мову, оскільки професійна реалізація без володіння нею буде ускладнена.

Висновки:

Бачення взаємозв'язку між володінням українською мовою та досягненням життєвого успіху залежить від статусу учасника дослідження. Разом з цим, люди різного віку, статі, освіти, сфери професійної реалізації вважають, що знання будь-якої мови, крім рідної, збільшує шанси для самореалізації.

Представники закладів освіти – директори, вчителі, – вважають, що збільшення кількості предметів українською мовою полегшить школярам можливості вступу до закладів вищої освіти, спілкуватись з представниками інших етнонаціональних груп. Але успішність засвоєння української мови залежить від мотивації до навчання – якщо вона низька чи цілком відсутня, то школярі слабо цікавляться навчанням чи не проявляють до нього інтересу цілком. На думку освітян, молоді люди слабо оцінюють власні перспективи працевлаштування і проживання в Україні, а молодь навіть більше, ніж старші, орієнтована на виїзд за кордон.

Серед учасників дослідження з групи учнів і студентів також панує думка, що бажання навчатися залежить від мотивації. Разом з цим, отримання вищої освіти серед частини учнів і студентів є обов'язковою життєвою стратегією, тому вивчення української мови є необхідним моментом для досягнення бажаного статусу.

Представники національно-культурних товариств не заперечують необхідності вільного володіння українською мовою як державною, проте найчастіше виступають проти збільшення кількості предметів, які будуть викладатися українською. На їхню думку, необхідність знання української мови повинна бути диференційованою, залежно від бажання учня. Якість знань української мови має корелювати з професійними уподобаннями, ця сфера має бути сферою вільного вибору учня. Таку позицію автори не цілком розділяють, однак намагаються бути вільними від оціночних суджень і наводити факти.

Представники політичних партій та чиновники вважають, що вивчення української мови збільшує шанси на життєвий успіх, оскільки дає можливість більшого вибору.

Отже, успішність реалізації життєвих стратегій залежить не лише від факторів мікрорівня – особистої мотивації учнів та їх ціннісних орієнтацій,

впливу батьків і найближчого оточення, але й від багатьох зовнішніх факторів – ефективності функціонування освітньої сфери, особливостей ринку праці, інтенсивності процесів трудової мобільності, типу населеного пункту, в якому мешкає молода людина.

На часі є впровадження зважених і системних кроків з боку держави, спрямованих на покращення якості викладання української мови, роз'яснення шляхів та моделі реалізації мовної статті Закону України «Про освіту», поступовість змін, формуванням україномовного інформаційного простору. Ці заходи сприятимуть кращому усвідомленню курсу держави не на асиміляцію, а на інтеграцію національних меншин, забезпечення рівних можливостей для всіх випускників шкіл в Україні і, водночас, формування молодого покоління з громадянською ідентичністю.

Список використаної літератури

1. Про кількість та склад населення Чернівецької області за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року
<http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/chernivtsi/>

2. Zabolotna O. Teaching Ukrainian as a Non-Native Language to National Minorities in Ukraine: Challenges for Evidence-Based Educational Policies / Zabolotna O., Shchudlo S., Medina T., Panchenko I., Kozlov P. Zabolotna O., Shchudlo S., Medina T., Panchenko I., Kozlov P. // *Advanced Education*. – 2019. – Special Issue 11. – pp. 60 – 67.

3. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 29.09.2019).

4. Тищенко Ю.А. Сензитивність мовного питання в освіті, мультилінгвальна освіта для Закарпаття / Ю. А. Тищенко // *Стратегічні пріоритети*. – 2018. – № 1 (46). – С. 84-88.

5. Черничко С.С. Державна мова для угорців Закарпаття: чинник інтеграції, сегрегації чи асиміляції? / С. С. Черничко // *Стратегічні пріоритети*. – 2018. – № 1 (46). – С. 97-105.

6. Медіна, Т. Міграційні орієнтації випускників шкіл національних меншин пограничних регіонів Чернівецької та Закарпатської областей (за результатами фокус-груп) / Т. Медіна, Н. Варга // *Youth in Central and Eastern Europe Sociological Studies*. – 2017. – № 1 (7). – С. 6-21.

7. Щудло С. Соціокультурний дискурс щодо мови навчання національних меншин у Чернівецькій області / Світлана Щудло, Оксана Заболотна, Тетяна Медіна. – Дрогобич : УАДО, ТзОВ «Трек ЛТД», 2019. – 205 с.

THE LANGUAGE AS A SELF-REALIZATION FACTOR FOR YOUNG PEOPLE IN MULTILINGUAL ENVIRONMENT

The article presents some outcomes and conclusions of the Project «Facilitating Intercultural Dialogue about National Minorities Learning Ukrainian in Chernivtsi Region» realized by the article authors in May-November 2018 as part of Regions for Reforms project (Institute for Economic Research and Consultations and European Truth with the co-funding from European Commission

and Renaissance Foundation). The article is based on indepth interviews data and is focused on the role of the Ukrainian language in realizing life strategies by Romanian national minority representatives living in the places of compact residence in Chernivtsi Region.

Keywords: *education, educational reform, national minorities, language of instruction, life strategies*